

MAKTAB PSIXOLOGI O'QITUVCHILAR JAMOASI A'ZOSI SIFATIDA VA BUNING IJOBIY YO'NALISHLARI

Jiyanov Karimboy Omon o'g'li

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq Davlat Universiteti Amaliy psixologiya yo'nalishi

4-kurs talabasi.

+998919160181 jiyanovkerimboy@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13974768>

Annotatsiya. Ta'lim tizimida psixologga bo'lgan ehtiyoj va unga yaratilgan shart-sharoitlarni yaratish, psixolog uchun barcha turdagi uslubiy ishlanmalar yordam beradi, bu fan va amaliyot o'rtasida ko'prik o'rnatishga o'z vaqtida qilingan urinish sifatida baholanishi mumkin. Bu psixolog oldida turgan muammolarni hal qilish bo'yicha qo'llanma bo'lib, unga o'z faoliyati texnologiyasini ilmiy va oqilona qurish imkonini beradi. Ushbu maqolada psixologning har xil faoliyatlarda psixologik xizmat olib borishi va o'ziga xos psixologik sifatlari quyidagi ikkita bo'limda o'chib berilgan.

Kalit so'zlar: "Psixologik xizmat to'g'risida"gi nizom, maktab psixologi o'qituvchilar jamoasi a'zosi sifatida, ta'lim tizimi, ta'lim tizimi psixologi, maktab psixologi, bolalar psixologi, psixologik xizmat ta'limning tarkibiy birligi sifatida psixologik ta'lim xizmati, psixoprofilaktika, psixologik diagnostik ishlari, rivojlanish va korreksion ishlar, maslahat ishlari.

SCHOOL PSYCHOLOGIST AS A MEMBER OF THE TEAM OF TEACHERS AND ITS POSITIVE DIRECTIONS

Abstract. The need for a psychologist in the educational system and the creation of conditions for him, all kinds of methodological developments for the psychologist help, which can be evaluated as a timely attempt to build a bridge between science and practice. It is a guide to solving the problems facing the psychologist, which allows him to scientifically and rationally build the technology of his work. In this article, the psychological services provided by the psychologist in various activities and the specific psychological qualities are explained in the following two sections.

Key words: Regulation "On psychological care", school psychologist as a member of the teaching team, educational system, psychologist of the educational system, school psychologist, child psychologist, psychological service of education psychological education service, psychoprophylaxis, psychological diagnostic work, developmental and correctional work, counseling work as a structural unit.

ШКОЛЬНЫЙ ПСИХОЛОГ КАК ЧЛЕН КОМАНДЫ УЧИТЕЛЕЙ И ЕГО ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ

Аннотация. Потребность в психологе в системе образования и создание для него условий, всевозможные методические разработки для психолога помогают, что можно оценить как своевременную попытку навести мост между наукой и практикой. Это руководство к решению задач, стоящих перед психологом, позволяющее ему научно и рационально выстроить технологию своей работы. В этой статье психологические услуги, предоставляемые психологом в различных видах деятельности, и конкретные психологические качества объясняются в следующих двух разделах.

Ключевые слова: Положение «О психологической помощи», школьный психолог как член педагогического коллектива, система образования, психолог системы образования, школьный психолог, детский психолог, психологическая служба образования, служба психологического образования, психопрофилактика, психолого-диагностическая работа, развивающая и коррекционно-консультативная работа как структурное подразделение.

1.1. Maktab psixologi o'qituvchilar jamoasi a'zosi sifatida

Mamlakatimiz ta'lim muassasalarida o'qituvchilar va ota-onalar bilan birgalikda amaliy muammolarni hal qilishlari kerak bo'lgan mutaxassis paydo bo'ladi. Uning ishining muvaffaqiyati, shubhasiz, akademik psixologiyaga, uning ta'lim makonida psixologik xizmatga bo'lgan ehtiyojni isbotlash bosqichidan ilmiy-uslubiy ta'minot bosqichiga qanchalik tez o'tishiga bog'liq bo'ladi.

Ikkinchisi bir guruh olimlar tomonidan psixolog ishining mazmuni, uning huquq va majburiyatlari, o'rni va vazifalarini belgilaydigan "Psixologik xizmat to'g'risidagi nizom" ni ishlab chiqishdan boshlandi. So'nggi yillarda mamlakatda psixologiya sohasida pedagog kadrlarni tayyorlash hamda amaliyotchi psixologlar faoliyatini qo'llab-quvvatlashga oid bir qator ishlar amalga oshirildi.

Hozirgi kunda maktabgacha ta'lim tizimida 2 503 nafar, xalq ta'limi tizimida 14 272 nafar pedagog-psixolog kadrlar faoliyat olib bormoqda.

Respublikaning 10 ta oliy ta'lim muassasasida "Psixologiya", 19 ta oliy ta'lim muassasasida "Pedagogika va psixologiya" ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha 5 717 nafar talaba tahsil olmoqda. Ushbu sohada qabul kvotalari keskin oshirildi, xususan 2018/2019 o'quv yilining o'zida 2 665 nafar talaba o'qishga qabul qilindi.

2017-yildan boshlab profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillarining ta'lim muassasalarida yoshlar bilan ishlash tizimi yo'lga qo'yilib, 5 696 ta umumiy o'rta ta'lim

muassasasida profilaktika inspektorlari, 5 328 ta umumiy o'rta ta'lim muassasasida esa mahalla vakillarining xonalari tashkil etildi.¹

Olib borilayotgan ishlar ko'lamiga qaramasdan sohada zudlik bilan bartaraf etilishi talab etiladigan qator muammolar saqlanib qolmoqda. Xususan:

Birinchidan, ta'lim tizimining barcha bosqichlarida yoshlarning psixologik holati diagnostikasiga ixtisoslashgan psixolog kadrlar hamda tashkilotlar mavjud bo'lsada, ularning faoliyatini muvofiqlashtirish va boshqarishni amalga oshiradigan yagona tuzilmaning mavjud emasligi psixologik xizmatlar faoliyati samaradorligining past darajada qolishiga ta'sir ko'rsatmoqda; ikkinchidan, ta'lim muassasalarida profilaktika inspektorlari va mahalla vakillarining xizmat xonalari tashkil etilgan bo'lsada, ularning ta'lim muassasalari bilan o'zaro hamkorligi yo'nalishlari hamda faoliyati samaradorligini baholash mexanizmlari belgilab berilmagan; uchinchidan, aholiga psixologik xizmat ko'rsatish yetarlicha yo'lga qo'yilmaganligi oqibatida jamiyatda ijtimoiy-psixologik, jumladan, oilaviy muammolar (ajrimlar, oiladagi nizolar, ota-ona va farzand munosabatlari, qarindoshlar o'rtasidagi nikoh, erta tug'ruq), "ommaviy madaniyat"ning salbiy ta'sirlariga tobeklik, o'z joniga qasd qilish holatlari davom etmoqda; to'rtinchidan, oliy ta'lim tizimida psixologiya sohasida tayyorlanayotgan amaliyotchi psixolog kadrlarning bilimlari umumiy bo'lib qolib, tor soha mutaxassislarini tayyorlash amaliyoti yo'lga qo'yilmagan; beshinchidan, psixologiya sohasida magistratura va doktoranturaga qabul soni past darajada bo'lganligi oqibatida, milliy psixologiya maktabini shakllantirishda oqsoqlik sezilmoqda; oltinchidan, psixolog kadrlarning moliyaviy rag'batlantirilishi, aholiga psixologik xizmat ko'rsatuvchi markazlar faoliyatining qoniqarsiz ahvolda ekanligi ularga tajribali psixolog kadrlarni jalb qilish imkoniyatini bermayapti.

Ta'lim muassasalarida ishlaydigan barcha kattalar umumiy vazifani hal qiladilar - yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash. Bundan tashqari, ularning har biri o'ziga xos rol o'ynaydi va ta'lim jarayonida o'ziga xos o'rinni egallaydi, o'z vazifalari, maqsadlari va usullariga ega. Amalda, psixolog bolalar ta'lim muassasasiga o'qituvchi yoki o'qituvchi uchun "tez yordam" va bolalar uchun "enaga" sifatida emas, balki mutaxassis sifatida keladi.²

Psixolog - pedagogik jamoaning teng huquqli a'zosi va pedagogik jarayonning ushbu jihatida uchun javobgardir, undan tashqari hech kim kasbiy jihatdan ta'minlay olmaydi, ya'ni bolalar va maktab o'quvchilarining aqliy rivojlanishi va psixologik salomatligi uchun.

O'z ishida u professional bilimlarga tayanadi aqliy rivojlanishning takroriy naqshlari va

¹ 2019-yil 7-iyundagi 472-sonli Prezident Farmoni "Psixologiya sohasida kadrlarni tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish chora-tadbirlari to'g'risida".

² Xalq ta'limi tizimida psixologik xizmat to'g'risidagi Nizom // Nashr. psixolog. 2021 yil. № 1. 182-185-betlar.

individual o'ziga xosligi, aqliy faoliyatning kelib chiqishi va inson xatti-harakatlarining motivlari.

Har qanday ta'lim muassasasining maqsadi bolaning o'sishiga yordam berish, uni mustaqil hayotga bosqichma-bosqich tayyorlashdir jamiyat. Har bir kattalar bu ma'noni o'z fan dasturiga muvofiq amalga oshiradi: o'yinlar, rasm chizish, matematika, adabiyot va boshqalar. Psixolog haqida nima deyish mumkin?

Amaliy psixolog barcha yoshdagi bolalar bilan shug'ullanadi. Shu bilan birga, u bolalarning yoshini statikada emas, balki dinamikada ko'radi - uning ko'z o'ngida bolalar o'sadi, etuklashadi, bir bosqichdan ikkinchisiga o'tadi, yanada murakkab va mazmunli. Ushbu o'tishga yordam berish psixologning eng qiyin vazifalaridan biridir. Shuning uchun uning diqqat markazida bolaning hayotining yangi progressiv yosh bosqichlariga psixologik tayyorgarligi va natijada o'z taqdirini o'zi belgilashga qaratilgan.

O'z taqdirini o'zi belgilashga psixologik tayyorlik asta-sekin, bola tug'ilgan paytdan boshlab - kattalar va tengdoshlar bilan muloqotda, o'yinda, mumkin bo'lgan ishda shakllanadi.

Keyin bola maktabga kiradi, shunda u 11 yil davomida u kattalar hayotiga tayyorlanishi - etarli bilimga ega bo'lishi, o'qishni, o'ylashni, ishlashni, do'stlar orttirishni, g'oyalarga, qadriyatlarga yo'naltirilishini va o'zining individualligini anglashni o'rganadi. Bitiruv davriga kelib, normal rivojlanish jarayonida har bir bitiruvchi maktabdan tashqari yangi hayotga, unda o'zini o'zi belgilashga psixologik tayyorlikni shakllantirishi kerak.

O'z taqdirini o'zi belgilashga psixologik tayyorgarlik quyidagilarni nazarda tutadi:

Barcha psixologik tuzilmalarni, ayniqsa, o'z-o'zini anglashni yuqori darajada shakllantirish; Shaxsning mazmunli bajarilishini, ichki boyligini ta'minlaydigan ehtiyojlarni rivojlantirish, ular orasida axloqiy tamoyillar, his-tuyg'ular va tajribalarning xilma-xilligi, vaqt nuqtai nazari, qadriyat yo'nalishlari, hayotiy ma'nolar markaziy o'rinni egallaydi; Har bir maktab bitiruvchisida o'z qiziqishlari, qobiliyatlari va xususiyatlarini rivojlantirish va anglash natijasida individuallik uchun zarur shart-sharoitlarni shakllantirish. Shu bilan birga, kattalar hayotiga kirishga va unda munosib o'rin egallashga psixologik tayyorlik psixologik tuzilmalar va sifatlarining shakllanishda to'liq emasligini, balki o'rta maktab o'quvchisida mavjud bo'lgan shaxsning ma'lum bir etukligini nazarda tutadi. hozir va kelajakda uzluksiz o'sishga psixologik tayyorlikni ta'minlaydigan psixologik shakllanishlar va mexanizmlarni shakllantirdi. Aynan shu imkoniyatni ta'minlash uchun amaliy psixolog va umuman ta'limning psixologik xizmati mas'uldir, bu uning mazmunli asosiy ma'nosidir. Ushbu ma'noni amalga oshirish psixologdan mutaxassis sifatida yuqori tayyorgarlikni talab qiladi.

Bolalar psixologining asosiy roli va faoliyati quyidagilardan iborat: psixologik ta'lim, psixologik profilaktika, psixologik maslahat, psixologik diagnostika, psixologik tuzatish. Har

qanday aniq vaziyatda, psixolog hal qiladigan muammoga va u ishlayotgan muassasaning o'ziga xos xususiyatlariga qarab, har bir ish turi asosiy bo'lishi mumkin. Amaliy psixolog bolaning aqliy rivojlanishining yo'llari va shartlarini izlaydi, rivojlanish to'g'risidagi qanday ilmiy g'oyalarga asoslanib, uning ish shakllari, usullari va mazmunini belgilaydi.

1.2. Psixologik xizmat ta'limning tarkibiy birligi sifatida

Pedagogik psixologik xizmatlar ko'plab mamlakatlarda mavjud bo'lib, ular maktabgacha yoshdan to bitiruvgacha bo'lgan bolani ta'lim va tarbiyalashning butun tizimini qamrab oladi.

Psixologik ta'lim xizmatining faoliyati nafaqat o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishining xususiyatlarini, ta'lim va tarbiyadagi huquqbuzarliklarning psixologik sabablarini diagnostika qilishga, balki, birinchi navbatda, bunday huquqbuzarliklarning oldini olishga va bartaraf etishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Psixologik xizmat faoliyati bolalar, rivojlanish va tarbiya psixologiyasi, psixodiagnostika, psixokorreksiya, ijtimoiy-pedagogik tayyorgarlikning faol usullari va psixologik maslahatlar sohasida umumiy psixologik va maxsus psixologik tayyorgarlikdan o'tgan mutaxassislar tomonidan amalga oshiriladi. Psixologik xizmatlar ishiga jalb qilingan o'qituvchilar tegishli malakani olish uchun maxsus tayyorgarlikdan o'tishlari kerak. Amaliy psixologning malakasi tegishli oliy ta'lim muassasasining diplomi yoki sertifikatini bilan tasdiqlanishi kerak.

Amaliy psixolog faoliyatini boshqarish professional yo'nalish bo'yicha amalga oshiriladi.

Psixologik ta'lim xizmatining asosiy maqsadlariga muvofiq uning ish mazmuni quyidagilar bilan belgilanadi:

bolalarning to'liq shaxsiy va intellektual rivojlanishini ta'minlash zarurati. har bir yosh bosqichida o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirish;

har bir bolaga individual yondashuvni ta'minlashning ahamiyati va shunga muvofiq bolalarni psixologik-pedagogik o'rganishning ahamiyati;

bolalarning intellektual va shaxsiy rivojlanishidagi og'ishlarning oldini olish va bartaraf etish vazifalari.

Psixologik xizmatning ishi quyidagi asosiy yo'nalishlar bo'yicha amalga oshiriladi.

Psixoprofilaktika ishlari

Psixoprofilaktika yo'nalishiga muvofiq, psixologik xizmat xodimlari quyidagi aniq ishlarni amalga oshiradilar:

bolalarni bolalar bog'chasiga moslashtirish bo'yicha ishlarni amalga oshirish; ota-onalar va o'qituvchilarga bolalarga moslashish davrida yordam berish bo'yicha tavsiyalar berish;

bolalarning maktabga tayyorgarligini tekshirish; maktabga tayyorgarlikdagi mumkin bo'lgan kechikishlar va kamchiliklarni bartaraf etish uchun ota-onalar va o'qituvchilarga bola bilan

ishlash usullarini taklif qilish;

bolalarni birinchi sinfga qabul qilishda ishtirok etish; o'qituvchilar bilan birgalikda maktab ta'limi jarayonida har tomonlama va uyg'un rivojlanishini ta'minlash uchun ular bilan individual ishlash dasturini belgilash ;

boshlang'ich maktabdan o'rta maktabga va o'rta maktabdan o'rta umumta'lim va kasb-hunar maktabiga o'tish davrida bolalarni psixologik tekshiruvdan o'tkazish, o'qituvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar bilan birgalikda bolalar bilan individual ishlash dasturini rejalashtirish, yangi bosqichda o'rganishga tayyorligini hisobga olish;

bolalarda turmush sharoiti, tarbiya va ta'lim bilan bog'liq psixologik ortiqcha yuk va nevroitik buzilishlarning oldini olish bo'yicha ishlar;

bolaning yoki o'smirning shaxsiyati, moyilligi va qobiliyatining individual xususiyatlarini to'liq ochib berish uchun uning xulq-atvori va rivojlanishini psixologik tahlil qilish maqsadida psixologik konsultatsiyalar tashkil etish;

ta'lim muassasasida qulay psixologik muhitni yaratish bo'yicha ishlar: pedagogik jamoada muloqot shakllarini optimallashtirish, o'qituvchilar va bolalar o'rtasidagi muloqot shakllarini takomillashtirishga hissa qo'shish;

o'qituvchilar, tarbiyachilar va ta'lim muassasalarining boshqa xodimlariga keng ko'lamli kasbiy va shaxsiy muammolar bo'yicha maslahatlar berish;

o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga hissa qo'shish; pedagogik jamoa a'zolarining psixologik ortiqcha yuklanishining oldini olish va bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish;

tarbiyaviy ishlar rejasini, rejalashtirilgan va amalga oshirilayotgan tadbirlarni, pedagogik ta'sirlarni bolalarning yosh xususiyatlariga va ularni rivojlantirishning dolzarb vazifalariga muvofiqligi nuqtai nazaridan tahlil qilish.

Psixodiagnostik ish

Psixodiagnostika yo'nalishiga muvofiq, psixologik xizmat xodimlari quyidagi aniq vazifalarni hal qiladilar:

Agar kerak bo'lsa, bolaning aqliy rivojlanish yo'nalishini va rivojlanishning yosh standartlariga muvofiqligini aniqlash uchun psixologik tekshiruv o'tkazish;

tarbiyaviy ish jarayonida individual yondashuv, kasbiy va shaxsiy o'zini o'zi belgilashda yordam berish maqsadida bolalarning xususiyatlarini, ularning qiziqishlari, qobiliyatlari va moyilliklarini o'rganish;

bolalarning kattalar va tengdoshlari bilan muloqotini diagnostika qilish; muloqot buzilishining psixologik sabablarini aniqlash;

tegishli profilli mutaxassislar bilan birgalikda psixik rivojlanishdagi turli og'ishlarning differentsial diagnostikasini amalga oshiradilar: a) asosan tibbiy va defektologik xarakterga ega bo'lgan buzilishlarni aniqlash; b) yaqqol g'ayriijtimoiy xulq-atvor, sarsonlik, o'g'irlik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, giyohvandlik, jinsiy buzilishlar va boshqalarning shakllari va sabablarini aniqlash.

Rivojlanish va psixokorreksiya ishlari.

Ushbu yo'nalish bolaning shaxsiyati va individualligini shakllantirish jarayonida psixologning faol ta'sirini o'z ichiga oladi:

Psixolog maqsadli dasturlarni ishlab chiqadi va amalga oshiradi. har bir yosh bosqichida bolaning rivojlanish vazifalarini hisobga olgan holda aqliy rivojlanishning individual jihatlarini va umuman shaxsni rivojlantirish bo'yicha;

psixolog bolaning aqliy rivojlanishidagi og'ishlarni bartaraf etishga qaratilgan tuzatish dasturlarini ishlab chiqadi va amalga oshiradi. Ushbu dasturlarning psixologik qismi psixolog tomonidan rejalashtiriladi va amalga oshiriladi, pedagogik qismi esa psixolog tomonidan o'qituvchi, tarbiyachi, usta, ota-onalar bilan birgalikda ishlab chiqiladi va ikkinchisi tomonidan psixolog yordamida amalga oshiriladi.

bolalar guruhlari bilan, ta'lim faoliyatiga muvofiq, ota-onalar va bolaning boshqa qarindoshlari ishtirokida maxsus ish jarayonida amalga oshirilishi mumkin.

Agar aniqlangan og'ishlar asosan patopsixologik, defektologik xarakterga ega bo'lsa yoki ochiq huquqbuzarlik xarakteriga ega bo'lsa va shu bilan psixologning vakolatidan tashqariga chiqsa, u tegishli sohalaridagi mutaxassislar tomonidan faqat ekspert yoki maslahatchi sifatida jalb qilinishi mumkin.

Maslahat ishlari.

Ushbu sohada psixologik xizmat xodimlari

ta'lim muassasasi ma'muriyatiga, o'qituvchilarga, tarbiyachilarga, ota-onalarga, magistr'larga bolalarni o'qitish va tarbiyalash, hamkorlik pedagogikasi muammolari bo'yicha maslahatlar berish;

bolalarga ta'lim, rivojlanish, hayot va kasbiy o'zini o'zi belgilash, kattalar va tengdoshlar bilan munosabatlar, o'z-o'zini tarbiyalash va boshqalar bo'yicha individual va guruhli maslahatlar berish;

yakka tartibda va guruh bo'yicha maslahatlar o'tkazish, o'qituvchilar kengashlari, uslubiy birlashmalar, maktab miqyosidagi va sinf ota-onalar yig'ilishlarida qatnashish, ma'ruzalar o'qish orqali pedagoglar, ota-onalar, magistr'lar, jamoatchilik vakillarining psixologik madaniyatini oshirishga hissa qo'shish;

tegishli organlar tomonidan asoslantirilgan qarorlar qabul qilish maqsadida sudlar, vasiylik va homiylik organlarining iltimosiga binoan bolaning ruhiy holati, ruhiy rivojlanishining xususiyatlari to'g'risidagi masalalarni hal etishda ekspert-maslahatchi sifatida ishtirok etish;

maslahatchilar sifatida o'zini o'zi boshqarishni tashkil etish masalalari bo'yicha o'quv faoliyatini rejalashtirishda ishtirok etadilar.

Xulosa qilib aytadigan bo'sak, mamlakatimizda hozirgi paytda psixolog va psixologik xizmatga bo'lgan ehtiyojlar va psixologik xizmatning rivojlanishini yanada takomillashtirish uchun, hurmatli prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyevning 2019-yil 7-iyulidagi 472-sonli "Psixologiya sohasida kadrlar tayyorlashni yanada takomillashtirish va jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmonini ham asos qilib ko'rsatish mumkin. Quyida psixologiya sohasini rivojlantirish va takomillashtirish bo'yicha qonunning chora-tadbirlar rejasi bilan tanishib chiqishingiz mumkin.

O'zbekiston Respublikasida psixologik xizmat ko'rsatishni yanada takomillashtirish bo'yicha

CHORA-TADBIRLAR REJASI³

T/r	Amalga oshiriladigan chora-tadbirlar	Amalga oshirish mexanizmi	Muddat	Mas'ul
I. Psixologik xizmat ko'rsatish ishlarini tartibga solish va tizimlashtirish				
1.	Uzluksiz ta'lim tizimida psixologik xizmatlarning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash uchun "Psixologik xizmat" konsepsiyasini yaratish.	1. Malakali mutaxassislardan iborat bo'lgan ishchi guruh shakllantirish. 2. Uzluksiz ta'lim tizimida psixologik xizmat ko'rsatish faoliyatini tizimlashtirishga qaratilgan "Psixologik xizmat" konsepsiyasi loyihasini ishlab chiqish va tasdiqlash.	2019-yil 15-iyun 2019-yil 15-iyul	Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Maktabgacha ta'lim vazirligi, Ichki ishlar vazirligi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi, "Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi
2.	Maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim	1. Psixologik xizmat xodimlarining tarmoq tarif-malaka ma'lumotnomalarini inventarizatsiyadan o'tkazish.	2019-yil 15-iyun 2019-yil 25-iyun	Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,

³ Lex.uz "PSIXOLOGIYA SOHASIDA KADRLARNI TAYYORLASH TIZIMINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH VA JAMIYATDA HUQUQBUZARLIK LAR NING OLDINI OLISH CHORA-TADBIR LARI TO'G'RI SIDA" O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VAZIRLAR MAHKAMASINING QARORI. [ILOVA](#)
[O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA PSIXOLOGIK XIZMAT KO'RSATISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA CHORA-TADBIR LAR REJASI](#)

	muassasalari psixolog xodimlarining tarmoq tarif-malaka ma'lumotnomalarini qayta ko'rib chiqish.	2. Tarmoq tarif-malaka ma'lumotnomalariga quyidagilarni nazarda tutuvchi o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish. Xususan: bola ruhiyatidagi salbiy o'zgarishlarni tezda aniqlash; bola ruhiyatidagi salbiy o'zgarishlarni bartaraf etishga qaratilgan tadbirlarini amalga oshirish; tegishli davlat idoralari bilan hamkorlikda ish olib borish va boshqalar.		Xalq ta'limi vazirligi, Maktabgacha ta'lim vazirligi, Ichki ishlar vazirligi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi
3.	Ta'limning barcha bosqichlarida psixologik xizmat xodimlari uchun metodik qo'llanmalar ishlab chiqish.	1. Malakali mutaxassislardan iborat ishchi guruh shakllantirish. 2. Psixologik xizmat xodimlari uchun metodik qo'llanmalar ishlab chiqish, tasdiqlash va foydalanish uchun ta'lim muassasalariga yetkazish choralarini ko'rish	2019-yil 15-iyun 2019-yil 1-avgust	Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Maktabgacha ta'lim vazirligi, Ichki ishlar vazirligi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi
II. Oliy ta'lim muassasalarida psixologiya sohasi uchun kadrlar tayyorlash tizimini qayta ko'rib chiqish va tor yo'nalishlar va mutaxassisliklar joriy etish				
4.	"Pedagogika va psixologiya" va "Psixologiya" bakalavriat ta'lim yo'nalishlari kesimida yangi ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklarni joriy etish.	"Pedagogika va psixologiya" bakalavriat ta'lim yo'nalishi kesimida "Amaliy psixologiya", "Yoshlar psixologiyasi" ta'lim yo'nalishlarini; "Psixologiya" bakalavriat ta'lim yo'nalishi negizida "Psixologik xizmat faoliyatini boshqarish", "Ijtimoiy psixologiya", "Klinik psixologiya", "Yuridik psixologiya" ta'lim yo'nalishlarini; "Pedagogika va psixologiya" magistratura mutaxassisligi kesimida "Tashkiliy	2019/2020 o'quv yilidan boshlab	Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, oliy ta'lim muassasasi bo'lgan vazirlik va idoralar

		psixologiya va kouching texnologiyasi”, “Ta’lim va boshqaruvda kognitiv psixologiya”, “Rivojlanish psixologiyasi va pedagogikasi” mutaxassisliklarini; “Psixologiya” magistratura mutaxassisligi kesimida “Pozitiv psixologiya: oilaviy konsultatsiya va kouching”, “Ijtimoiy psixologiya va ijtimoiy amaliyot”, “Yuridik rivojlanish psixologiyasi va shaxsga yo’naltirilgan konsultatsiya” mutaxassisliklarini tashkil etish; Oliy ta’lim yo’nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatoriga kiritish yuzasidan takliflar tayyorlash hamda Vazirlar Mahkamasiga taqdim etish.		
5.	Psixologlarga bo’lgan ehtiyojdan kelib chiqib, xalq ta’limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazlarida psixologiya sohasi bo’yicha qayta tayyorlash kursalarini tashkil etish.	1. Qayta tayyorlash kurslarining o’quv dasturlari va o’quv rejalarini ishlab chiqish. 2. Qayta tayyorlash kurslarini tashkil etish bo’yicha tegishli normativ-huquqiy hujjatlarga o’zgartirish va qo’shimchalar kiritish. 3. Xalq ta’limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazlarida psixologiya bo’yicha qayta tayyorlash kurslarini tashkil etish yuzasidan tashkiliy ishlarni bajarish.	2019-yil 1-iyul 2019-yil 1-avgust 2019/2020 o’quv yilidan boshlab	Xalq ta’limi vazirligi, Oliy va o’rta maxsus ta’lim vazirligi, ta’lim muassasasi bo’lgan vazirlik va idoralar
III. Ta’lim muassasalarida profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillarining faoliyatini tashkil etish				

6.	Ta'lim muassasalarida profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillari tomonidan olib boriladigan asosiy faoliyat turlari va amalga oshiriladigan vazifalar, ular faoliyati samaradorligini baholash mezonlarini belgilovchi idoraviy hujjat loyihasini ishlab chiqish va tasdiqlash.	1. Malakali mutaxassislardan iborat ishchi guruh shakllantirish. 2. Ta'lim muassasalarida profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillari tomonidan olib boriladigan asosiy faoliyat turlari va amalga oshiriladigan vazifalar, ular faoliyati samaradorligini baholash mezonlarini belgilovchi idoraviy hujjat loyihasini ishlab chiqish. Bunda, profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillarining vazifalari va vakolatlarini aniq belgilab berish; profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillari tomonidan yuritiladigan hujjatlar nomenklaturasini tasdiqlash; profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillarining ta'lim muassasalarida faoliyat yuritish tartibi; ta'lim muassasalarida o'quvchilar va ularning otalari bilan bog'liq masalalar yuzasidan profilaktik tadbirlarni tashkil etish; ta'lim muassasalarida ta'lim sifati, tarbiya jarayoni, ijtimoiy-ma'naviy muhitga salbiy ta'sir qilishi mumkin bo'lgan holatlarga yo'l qo'ymaslik va ular uchun ajratilgan xonalarni ta'lim muassasasi imkoniyatidan	2019-yil 15-iyun 2019-yil 10-iyul	Ichki ishlar vazirligi Adliya vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
----	--	---	--	---

		kelib chiqib optimizatsiya qilish; ta'lim muassasalarida profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillarining faoliyati samaradorligini baholash mezonlari nazarda tutish.		
7.	Yoshlar, o'quvchilar va ularning ota-onalari bilan ishlaydigan profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillarining psixologiya sohasidagi bilim va ko'nikmalarini doimiy oshirib borish.	1. Profilaktika inspektorlari va jamoatchilik vakillari uchun yosh davrlari psixologiyasi, deviant xulq-atvor psixologiyasi, profilaktikasi va korreksiyasi asoslari, ijobiy psixologiya, konfliktologiya va mediatsiya sohaslarida malaka oshirish bo'yicha trening kurslarini tashkil etish. 2. Psixologiya sohasidagi tajribali amaliyotchi psixologlar, mutaxassislar va xorijiy ekspertlarni jalb qilgan holda trening kurslarini tashkil etish. 3. Profilaktika inspektorlari, voyaga yetmaganlar ishlari bo'yicha ishlovchi mas'ul xodimlar va jamoatchilik vakillari sifatida faoliyat yurituvchi kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimidagi o'quv dasturlarini ilg'or xalqaro tajribalar asosida qayta ko'rib chiqish va yangilash.	2019-yil 15-iyun 2019-yil 10-iyul 2019 yil 1-avgust	Ichki ishlar vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, "Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi
8.	Profilaktika inspektorlari, voyaga yetmaganlar ishlari bo'yicha ishlovchi mas'ul xodimlar	1. Malakali mutaxassislardan iborat ishchi guruh shakllantirish va takliflar ishlab chiqish.	2019-yil 15-iyun 2019-yil 10-iyul	Ichki ishlar vazirligi, Bosh prokuratura, Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,

	va jamoatchilik vakillari uchun yoshlar, o'quvchilar va ularning ota-onalari yoki ularning o'rnini bosuvchi shaxslar bilan ishlash bo'yicha axborotnomalar va metodik qo'llanmalar ishlab chiqish.	2. Xalqaro tajribalarni o'rgangan holda yoshlar, o'quvchilar va ularning ota-onalari yoki ularning o'rnini bosuvchi shaxslar bilan ishlash bo'yicha axborotnomalar va metodik qo'llanmalar yaratish hamda tarqatish.		"Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi
9.	Bolalar va kattalar ruhiyatidagi o'zgarishlarni tezda aniqlash, bunga olib kelgan sabablarni bartaraf etishga ko'maklashish maqsadida psixolog mutaxassislarni tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari huzurida "Psixologik xizmat ko'rsatish laboratoriyalari"ni tashkil etish.	1. "Psixologik xizmat ko'rsatish laboratoriyalari"ning faoliyatini tartibga solish to'g'risidagi nizomni tasdiqlash to'g'risidagi ijrochilarning qo'shma qarori loyihasini ishlab chiqish hamda tasdiqlash. 2. Psixologiya bo'yicha kadr tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari huzurida "Psixologik xizmat ko'rsatish laboratoriyalari"ni tashkil etish hamda ularga oliy ta'lim muassasalari mablag'lari hisobidan haq to'lash hisobiga professor-o'qituvchilari, ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlarini mutaxassis sifatida jalb etish, shuningdek talabalarning malakaviy amaliyotini "Psixologik xizmat ko'rsatish laboratoriyalari"da tashkil etish.	2019-yil 15-iyun 2019-yil iyuldan boshlab muntazam	Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Maktabgacha ta'lim vazirligi, Ichki ishlar vazirligi
IV. Bola ruhiyatidagi salbiy o'zgarishlarni aniqlash, uning sabablarini bartaraf etish chora-tadbirlari				
10.	Ta'lim muassasalaridagi psixologik xizmat	1. Ta'lim muassasasidagi psixologik xizmat ko'rsatish xonalari va ularning	2019-yil 15-iyun	Xalq ta'limi vazirligi, Oliy

	ko'rsatish xonalarini inventarizatsiyadan o'tkazish.	jihozlanishiga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish. 2. Ta'lim muassasalarida psixologik xizmat ko'rsatish xonalarini tashkil etish. 3. Ta'lim muassasalaridagi psixologik xizmat ko'rsatish xonalarini bosqichma-bosqich jihozlash bo'yicha choralar ko'rish	2019-yil 1-avgust 2019/2020 o'quv yilidan boshlab	va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Maktabgacha ta'lim vazirligi, Ichki ishlar vazirligi, Moliya vazirligi, Iqtisodiyot va sanoat vazirligi
11.	Psixolog mutaxassislar, bo'lajak psixolog talabalar uchun o'quv va metodik adabiyotlar yaratilishini tashkil etish	1. Oliy ta'lim muassasalari axborot-resurs markazlari bazasidagi psixologiyaga oid o'quv adabiyotlarning tillar kesimidagi tahlilini va inventarizatsiyasini o'tkazish orqali mavjud o'quv adabiyotlari bazasini shakllantirish. 2. Psixologiyaga oid xorijiy tillardagi o'quv adabiyotlarni mualliflik huquqini saqlagan holda o'zbek tiliga tarjima qilish va fanlar bo'yicha o'quv-uslubiy majmualar yaratish. 3. Respublikamizdagi yetakchi psixolog olimlardan iborat mualliflar guruhini shakllantirish va xorijiy metodikalardan foydalanilgan holda milliylik va mentalitetni inobatga olib, o'zbek tilida yangi o'quv va metodik adabiyotlar yaratilishini tashkil etish.	2019-yil 15-iyun 2019-yil 1-sentabr 2019/2020 o'quv yilidan boshlab	Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Xalq ta'lim vazirligi, Maktabgacha ta'lim vazirligi tegishliligi bo'yicha boshqa vazirlik va idoralar bilan birgalikda
12.	Ommaviy axborot vositalarida bolalar va o'smirlarning ruhiyatiga destruktiv ta'sir qiluvchi media mahsulotlari (kino, klip, multfilm,	1. Manfaatdor vazirlik va idoralar vakillaridan iborat ishchi guruh tuzish. 2. Ommaviy axborot vositalarida bolalar va o'smirlarning ruhiyatiga destruktiv ta'sir qiluvchi	2019-yil 15-iyun 2019-yil 1-iyul	Respublika ma'naviyat va ma'rifat markazi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,

	reklama va hokazo) chiqarilishiga yo'l qo'ymaslik choralarini ko'rish.	media mahsulotlari chiqarilishiga yo'l qo'ymaslik bo'yicha jamoatchilik nazoratini kuchaytirish choralarini ko'rish. 3. Jurnalistika sohasi bo'yicha kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalarida shaxs psixologiyasiga destruktiv ta'sir etuvchi axborotlar to'g'risida tushunchalarni beruvchi maxsus kurslarni tashkil etish.	2019/2020 o'quv yilidan boshlab	"Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi, O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi
13.	Voyaga yetmaganlar orasida psixologik salomatlikni keng targ'ib etishga va psixik salomatlik bilim va ko'nikmalarini yoshlar va kattalarda shakllantirishga qaratilgan ijtimoiy, amaliy, ilmiy va fundamental loyihalar ta'sis etish.	1. Innovatsion rivojlantirish vazirligi huzuridagi grantlarni berish komissiyasi tomonidan tanlov e'lon qilish. 2. Tanlov g'oliblarining loyihalarini moliyalashtirish. 3. Loyihalarning samaradorligini nazorat qilib borish.	Alohida reja asosida	Innovatsion rivojlantirish vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi, "Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi
14.	"Psixologik salomatlik yo'lida O'zbekiston" shiori ostida milliy targ'ibot kompaniyasini amalga oshirish.	1. Manfaatdor vazirlik va idoralar mutaxassislaridan iborat ishchi guruh shakllantirish. 2. O'zbekistonda davlat va xalqaro tashkilotlar tomonidan samarali amalga oshirilgan milliy va xalqaro dasturlar, ijtimoiy loyihalarning ilg'or tajribalarini o'rganib, milliy targ'ibot kompaniyasini amalga oshirish konsepsiyasini ishlab chiqish va hamkorlikda tasdiqlash.	2019-yil 15-iyun 2019-yil 15-iyun Yil davomida Yil davomida Yil davomida	"Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi, O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi, Yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi, Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Maktabgacha ta'lim vazirligi, Ichki ishlar vazirligi

		3. “Psixologik salomatlik yo‘lida O‘zbekiston” shiori ostida milliy targ‘ibot kampaniyasini amalga oshirish bo‘yicha metodik qo‘llanmalar, targ‘ibot kataloglari, flayerlar, brashyuralar, ko‘rgazmali, audio va video materiallar, televizion dasturlar, ijtimoiy reklamalar (roliklar), internet saytlari va bloglarni yaratish. 4. Bola ruhiyatidagi salbiy o‘zgarishlarni tezda aniqlab, bunga olib kelgan sabablarni bartaraf etish, mazkur masalada ota-onalar yoki ularning o‘rnini bosuvchi shaxslarning rolini oshirish, shuningdek, har bir shaxsning umumiy va oilaviy psixologik salomatlik bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini shakllantirish, ishlab chiqarish korxonalari, davlat idoralari, nodavlat va jamoat tashkilotlarida, ayniqsa, mahalla, oila va ta’lim muassasalarida “Psixologik salomatlik yo‘lida O‘zbekiston” shiori ostida milliy targ‘ibot kampaniyasini amalga oshirilishini nazarda tutgan holda kompleks chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqish va tasdiqlash. 5. Yoshlar o‘rtasida hayotda o‘z oldiga maqsad qo‘yib yashash, muvaffaqiyatga erishgan ijobiy shaxslar va obrazlar to‘g‘risida ko‘proq ma’lumot berishga qaratilgan		
--	--	--	--	--

		targʻibot-tashviqot ishlarini kuchaytirish uchun media-reja ishlab chiqish va ushbu rejaga muvofiq telekoʻrsatuvlar, media mahsulotlarni yaratish.		
--	--	--	--	--

(Qonun hujjatlari maʼlumotlari milliy bazasi, 08.06.2019-y., 09/19/472/3253-son; Qonunchilik maʼlumotlari milliy bazasi, 13.08.2021-y., 09/21/511/0793-son)

REFERENCES

Meʼyoriy va huquqiy hujjatlar:

1. Xalq taʼlimi tizimida psixologik xizmat toʻgʻrisidagi Nizom // Nashr. psixolog. 2021 yil. № 1. 182-185-betlar.
2. 2019-yil 7-iyundagi 472-sonli Prezident Farmoni “Psixologiya sohasida kadrlarni tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”.
3. 2019.06.07 sanasidagi “Psixologiya sohasida kadrlarni tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish chora-tadbirlari toʻgʻrisida” Oʻzbekiston respublikasi vazirlar mahkamasining qarori. Ilova Oʻzbekiston Respublikasida psixologik xizmat koʻrsatishni yanada takomillashtirish boʻyicha chora-tadbirlar rejasi

Asosiy asabiyotlar:

4. Asmolov A.G. Shaxsiyat psixologiyasi: umumiy psixologiya tamoyillari tahlil. M., 2020 yil.
5. Bolalar amaliy psixologiyasi: Darslik / Ed. T.D. Martsinkovskaya. M., 2001. 255 b.
6. Bolalar amaliy psixologiyasi: Usul, ishlab chiqilgan. / Komp. Yu.A. Afon-kina. Murmansk, 2020. 30 b.
7. Bykov P.V., Shulga T.I. Bolalar va oʻsmirlarni ijtimoiy-pedagogik qoʻllab-quvvatlash muassasalarida psixologik xizmat: Darslik. nafaqa. M., 2001 yil.
8. Vidra D. Ajrashgan ota-onalarga va ularning farzandlariga yordam berish: fojiadan umidga qadar. M, 2020. 224 b.